

TĚŠÍNSKO

ročník 67 • 2024 • číslo 1

ČLÁNKY A STUDIE

- 1 **Osobnosti těšínského dějepisectví IX**
Topografové a Alois Kaufmann
Janusz Spyra
- 19 **Válcovna trub Alberta Hahna v Novém Bohumíně**
Nástin dějin průmyslového podniku od založení do znárodnění v roce 1945
Zuzana Maléřová
- 39 **Odvážná baterie**
Příběh podplukovníka in memoriam Karla Krakówky z Bohumína
Tomáš Rusek
- 55 **Pomník ke 20. výročí vzniku Československé republiky a činnost Slezské matice osvěty lidové v Živicích**
Lenka Nováková
- 63 **Dějiny hokejového klubu v Třinci do roku 1995**
Dominik Klímeček

MATERIÁLY

- 85 **Záchraný archeologický výzkum prováděný při rekonstrukci zámku v Hnojníku**
Martina Uhlářová

ROZMANITOSTI

- 93 Muzeum Těšínska v roce 2023 | Výroční zpráva | *Zbyšek Ondřejka*
- 113 Zajímavé invazní druhy na Těšínsku | Lupina mnoholistá (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) | *Daniela Turoňová*
- 116 Zápisky sběratele mrtvol... | K čemu je dobré sbírat sražená zvířata ze silnic? | *Jan Kondziolka - Jana Glombová*
- 121 „V jehož čele jel mladý pan Vitásek jakožto vůdce“ | Příběh selského rodu Vitásků ze Žermanic | *Daniela Šebestová*
- 145 Těšínský katecheta a komunální politik P. Felix Szyszkowitz | *Filip Franek*
- 152 Ze vzpomínek Sonji Sonkové, roz. Betterové | *Jan Polakovič*
- 156 K obnově Masarykova pomníku v Bohumíně-Pudlově | *Pavla Skokanová*
- 159 Obnova památníku padlým za Těšínsko v Orlově | *Lenka Nováková*
- 163 105 let od války o Těšínsko | *Martin Lokaj*

Z NOVÉ LITERATURY (NEJEN) O TĚŠÍNSKU

- 169 Matejko-Peterka, Ilona (red.): Historia amica mea. Sborník příspěvků k poctě profesorky Ireny Korbelářové
- 171 Broda, Jan: Guty. Od zarania do wybuchu wojny hitlerowskiej / Guty. Od úsvitu až do vypuknutí druhé světové války
- 174 Święs, Wojciech (red.): Rudnik. Dzieje wioski od czasów najdawniejszych do współczesności
- 178 Kasztura, Grzegorz (red.): Pamiętnik Rudolfa Bibro, więźnia obozów NKWD w Kozielsku i Giazowcu. Martyrologia Cieszyniaków w Związku Sowieckim w latach 1939-1942
- 179 Kafka, Luboš - Palowská, Markéta: Lidové podmalby na skle ve sbírkách Ostravského muzea
- 181 Turóci, Martin (ed.): Kysucké múzeum 50. Pamätnica k 50. výročiu založenia Kysuckého múzea 1972-2022

Muzeum Těšínska v roce 2023

Výroční zpráva

Zbyšek Ondřeka

V souladu se zřizovací listinou Muzea Těšínska (dále jen MT) provozovala organizace i v roce 2023 pobočky se stálými muzejními expozice v Českém Těšíně (Historická budova), Jablunkově (Muzeum trojmezí), Chotěbuzi (Archeopark Chotěbuz-Podobora), ale také v Havířově (Kotulova dřevěnka a Památník životické tragédie). Ředitelství a správa muzea sídlí v Masarykových sadech v Českém Těšíně, centrální depozitář muzea pak v Horní Suché.

Období investic do muzejních budov a budování nových stálých expozic v nedávných letech (celkové investice se blíží čtvrtmiliardě korun) postupně zahájilo standardní činnost, kterou rekonstruované a moderně vybavené prostory umožňují. Svědčí o tom celá řada krásných a zajímavých výstav, ale i přednášek a doprovodných akcí určených pro širokou veřejnost (viz dále). Velkou pozornost přitom MT věnovalo v roce 2023 i edukační činnosti s orientací na cílové skupiny, zejména na žáky základních a středních škol.

Značná pozornost byla soustředěna na sbírkotvornou činnost muzea, jejíž součástí je rovněž postupná digitalizace sbírkových fondů. Zároveň si MT udrželo mimořádně vysokou úroveň svých odborných muzejních výstupů a potvrdilo tak úspěšnou pozici mezi nejvýznamnějšími regionálními i nadregionálními paměťovými institucemi nejen v rámci Moravskoslezského kraje, ale i celé České republiky. Vzhledem ke geografické poloze regionu je samozřejmostí i přeshraniční spolupráce. Řadu aktivit realizovalo společně se svými partnery, a to nejen českými, ale také ze sousedního Polska a Slovenska. Svědčí o tom množství

realizovaných vědecko-výzkumných úkolů, terénních a archivních výzkumů, publikační, výstavní i sbírkotvorná činnost.

Po úspěšné realizaci významných investičních záměrů v předchozích letech a vybudování základní struktury prezentačních prostor pro veřejnost došlo k postupné konsolidaci jejich provozu. Součástí aktivit, připravovaných pro rok 2024 se tak mohly stát záměry postupné obnovy Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích, který připomíná zavraždění 36 obyvatel Životic a okolních obcí gestapem v roce 1944. Jedná se o národní kulturní památku, která si zaslouží mimořádnou pozornost, a protože v roce 2024 jsme si u památníku připomenuli již 80 let od tragických událostí, MT nejen při této příležitosti vydalo dokumentární publikaci *Svědectví ze Životic* historika Mečislava Boráka, kterou v závěru roku 2023 doplnila i její polskojazyčná verze. Podařilo se nám ji připravit s podporou Moravskoslezského kraje a Generálního konzulátu Polské republiky v Ostravě. Knihu doplňuje mobilní panelová výstava. V následujících letech by se měla uskutečnit celková rekonstrukce expoziční budovy a konečně i vybudování nové stálé moderní expozice.

Není to lehký úkol. Kromě něj samozřejmě stojí před MT běžná činnost a práce s veřejností a celá řada dalších úkolů, s nimiž se musí vypořádat. Jsem si ale jist, že se nám to podaří, protože se můžeme opřít o dlouhodobou podporu zřizovatele, zájem veřejnosti – a také proto, že v MT dnes pracuje opravdu skvělý tým zapálených historiků, přírodovědců, etnografů, archeologů i muzejních pedagogů a průvodců, kteří jsou zárukou úspěšné realizace našich záměrů.

Tabulka 1: Návštěvnost MT v roce 2023

	Počet expozic, výstav a akcí	Počet návštěvníků
Výstava a expozice	13	19 691
Akce	122	23 795
Celkem	135	43 486

Hospodaření Muzea Těšínska

Organizace v roce 2023 dosáhla mírně přebytkového hospodaření v rámci zřizovatelem stanovené výše. Muzeum Těšínska vynaložilo na opravy a údržbu svěřeného majetku celkem cca 3 125 000 Kč, z toho cca 2 657 000 Kč se týkalo oprav a údržby nemovitého majetku a cca 468 000 Kč movitého majetku. Převážně se jednalo o běžnou drobnou údržbu a opravy. Mezi nejvýznamnější

a finančně nejnáročnější akce uplynulého roku patřily tyto: oprava střechy Kotulovy dřevěnky (celkem cca 1 248 000 Kč), kompletní rekonstrukce elektroinstalace (cca 723 000 Kč) a výměna dřevěných okapů tamtéž (cca 54 000 Kč), pravidelný chemický nástřik dřevěných výstavních objektů v Archeoparku (149 000 Kč), opravy vozového parku (celkem za cca 119 000 Kč), oprava zdroje nepřerušovaného napájení (UPS) v Archeoparku zahrnující výměnu baterií a DC kondenzátorů (cca 71 000 Kč), výměna ztrouchnivělých trámů polozemnice s vyplétanou nadzemní částí v Archeoparku (cca 90 000 Kč), oprava rákosové střechy polozemnice tamtéž (cca 46 000 Kč) a úprava kompenzačního rozvaděče trafostanice Historické budovy v Českém Těšíně (cca 44 000 Kč).

Tabulka 2: Výsledek hospodaření MT v roce 2023

Činnost	Náklady (v Kč)	Výnosy (v Kč)	Hospodářský výsledek (v Kč)
Hlavní	55 872 002,99	55 922 795,66	50 792,67
Doplňková	276 127,96	367 238,00	91 110,04
Celkem	56 148 130,95	56 290 033,66	141 902,71

Tabulka 3: Účelové dotace z rozpočtu Moravskoslezského kraje

Poř. č.	Název projektu	Schválená dotace (v Kč)	Čerpaná dotace (v Kč)	Čerpaná dotace (v %)
1.	Energie	3 600 000,00	2 300 117,55	63,89
2.	Konsolidace dat v Museionu s CES	60 000,00	60 000,00	100,00
3.	Marketingové služby, prezentační předměty a propagační materiály	670 000,00	670 000,00	100,00
4.	Marketingové služby, prezentační předměty a propagační materiály – použitelnost 2023/2024	300 000,00	0,00	0,00
5.	Oprava havarijního stavu střechy Kotulovy dřevěnky	1 000 000,00	1 000 000,00	100,00
6.	Posouzení skutečného stavu EPS a zpracování návrhu doplnění EPS	185 000,00	185 000,00	100,00
7.	Podpora badatelsky orientovaného vyučování v Muzeu Těšínska – použitelnost 2024	50 000,00	0,00	0,00
8.	Pořádání akce Cyrilometodějské dny	250 000,00	250 000,00	100,00
9.	Pořízení historických replik	150 000,00	150 000,00	100,00
10.	Pořízení nábytku	100 000,00	100 000,00	100,00
11.	Pořízení panelové didaktické mobilní výstavy s tematikou životické tragédie	50 000,00	50 000,00	100,00
12.	Propagační a upomínkové předměty	100 000,00	100 000,00	100,00
13.	Tisk dětských publikací – použitelnost 2023/2024	150 000,00	0,00	0,00
14.	Udržitelnost projektu „Rekonstrukce výstavní budovy a nová expozice Muzea Těšínska“	3 800 000,00	3 800 000,00	100,00
15.	Udržitelnost projektu „Výbudování expozice Muzea Těšínska v Jablunkově – Muzeum trojmezí“	1 940 000,00	1 940 000,00	100,00
16.	Vydání polské verze knihy „Svědectví ze Životic“	200 000,00	200 000,00	100,00
17.	Zpracování návrhu doplnění EPS	112 500,00	112 500,00	100,00
	Celkem	12 666 500,00	10 866 617,55	

Na přelomu zimy a jara roku 2023 získala Kotulova dřevěnka v Havířově zcela novou střešní krytinu, 16. února 2023 a 28. dubna 2023, foto Lenka Ježová Bichlerová

Tabulka 4: Dotace ze státního rozpočtu ČR – ministerstvo kultury (1) a z rozpočtu města Jablunkov (2)

Poř. č.	Název projektu	Schválená dotace (v Kč)	Čerpaná dotace (v Kč)	Čerpaná dotace (v %)
1.	Národopisná kolekce Jiřiny Králové – podklady pro katalog	112 000,00	82 950,00	74,06
2.	Výtvarná a literární soutěž „Jablunkovský džbánek“	10 000,00	10 000,00	100,00
Celkem		122 000,00	92 950,00	

Personální zajištění

Celková výše mzdových nákladů v roce 2023 činila 23 746 663 Kč, z toho bylo na platy vynaloženo 22 779 074 Kč, na dohody a odstupné 762 882 Kč a na náhrady za dočasnou pracovní neschopnost 204 707 Kč. Zákonné odvody a pojištění byly ve výši 7 689 959 Kč. V organizaci pracovalo v roce 2023 fyzicky průměrně 53 zaměstnanců, průměrný přepočtený stav činil 52,2 zaměstnanců. Průměrný plat dosáhl výše 36 365 Kč. Zdrojem financování mezd byl ze 100 % příspěvek zřizovatele. Podle dat Českého statistického úřadu průměrný plat zaměstnanců MT dosáhl hodnoty 83,9 % průměrné mzdy ve sledovaném období v celé ČR. U většiny zaměstnanců přitom vyžadujeme dosažení úplného středního vzdělání s maturitou, v případě odborných zaměstnanců a muzejních pedagogů pak vysokoškolského v příslušném oboru. Podíl zaměstnanců MT z podstatné části tvořili odborní pracovníci s vysokoškolským vzděláním (celkem 27 osob), šest z nich mělo ukončené postgraduální doktorské studium (Ph.D.), dále v instituci pracovalo 21 osob s úplným středním vzděláním a pět zaměstnanců mělo střední vzdělání s výučním listem.

Výstavní činnost

V uplynulém roce bylo v pobočkách MT prezentováno celkem pět nových výstav, tři pokračovaly z předchozího období. V Historické budově v Českém Těšíně byla na konci dubna 2023 veřejnosti slavnostně představena výstava Ilony Pavelkové nazvaná *Elegance ohýbaného dřeva*, která prostřednictvím exponátů, doprovodných textů a velkého množství ilustrací nastínila historický vývoj tohoto typu nábytku a interiérových doplňků. U zrodu

výrobní technologie stál truhlář z porýnského Boppardu Michael Thonet (1796–1871), jenž dovedl své experimenty s ohýbáním dřeva k dokonalému továrnímu technologickému postupu. Thonetovy továrny začaly být budovány od 50. let 19. století. Výroba tohoto sortimentu byla soustředěna také na Těšínsko. Vsetínská firma Jacob a Josef Kohn otevřela roku 1871 pobočku svého hlavního vsetínského závodu v Těšíně. Roku 1906 vznikla akciová společnost Mundus, sdružující hned několik firem na výrobu ohýbaného nábytku, mezi nimi i těšínskou firmu Josefa Jaworka a bílskou Josef Hofmann Nacht. V pořadí druhá výstava *Plebiscit 1920 / Plebiscit 1920* návštěvníky seznámila s problematikou dělení Těšínska v letech 1918–1920 mezi Československem a Polskem. Dvojjazyčnou, česko-polskou panelovou výstavu, která byla doplněna kurátorem Martinem Krůlem i o trojrozměrné exponáty ze sbírek MT, připravil autorský kolektiv pod vedením Tomáše Ruska jako jeden z výstupů projektu realizovaného Slezskou univerzitou v Opavě a Muzeem Śląska Cieszyńskiego. Panelová výstava *Terry Haass (1923–2016)* pak přítomně seznámila se životem a dílem světoznámé českotěšínské rodačky, jejíž umělecká díla jsou zastoupena v předních světových galeriích a muzeích moderního umění. Terry Haass, narozená jako Terezie Goldmannová, emigrovala před nacistickou okupací do Francie a následně do Spojených států amerických. Od roku 1951 žila v Paříži. V inspirativním prostředí města nad řekou Seinou a ve společnosti proslulých výtvarníků (mj. Pabla Picassa či Marca Chagalla) se věnovala především grafice, ale i kresbě, malbě či sochařství. Výstavu připravili Luděk Štipl a Zdeňka Míčová ze spolku Respekt a tolerance a historička umění Gina Renotière z Muzea umění Olomouc.

Vernisáž výstavy „Elegance ohýbaného dřeva“ ve výstavním sále Historické budovy Muzea Těšínska v Českém Těšíně, zleva: autorka výstavy Ilona Pavelková, ředitel MT Zbyšek Ondřejka, výtvarnice Šárka Věbrová a náměstkyně pro komunikaci s veřejností Lenka Ježová Bichlerová, 25. dubna 2023, foto Radim Jež

V Muzeu trojmezí, jablunkovské pobočce MT, byly v uplynulém roce instalovány dvě autorské časové výstavy. První z nich, připravená Janou Glombovou a Danielou Turoňovou (roz. Podstawkovou) s tajemným názvem *Po setmění...*, přiblížila prostřednictvím více než 60 dermoplastických preparátů a modelů obratlovců, jak jsou živočichové pro přežití ve tmě vybaveni a nastínila také křehkost nočního prostředí ovlivněného nadměrným svícením (podrobněji viz Těšínsko 66, 2023, č. 1, s. 87–89). V polovině listopadu 2023

po ní následovala výstava *Muzikanti, hrajte!* s podtitulem *Tradiční hudební nástroje v lidové kultuře*. Autorka Monika Kupková představila veřejnosti různé druhy dřevěných dechových nástrojů (píšťaly koncovky, fujary, trombity a dudy) či cimbál, úderný strunný nástroj, který se stal součástí lidových kapel prostřednictvím migrace obyvatelstva z Maďarska. Kromě muzejních sbírek byla zastoupena i současná tvorba reprezentovaná výrobky hudebních nástrojů Miroslava Puczoka z Havířova.

Tabulka 5: Výstavní činnost MT v roce 2023

Historická budova (Český Těšín)

Stálá expozice	Příběh Těšínského Slezska	od 19. 6. 2020
Výstavy	Krása v kovu zakletá	26. 10. 2022 – 9. 4. 2023
	Elegance ohýbaného dřeva	26. 4. 2023 – 8. 10. 2023
	Plebiscit 1920 / Plebiscyt 1920	27. 10. 2023 – 31. 12. 2023
	Terry Haass (1923–2016)	8. 11. 2023 – 31. 12. 2023
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		9218

Památník životické tragédie (Haviřov-Životice)

Stálá expozice	Okupace a odboj na Těšínsku	
Výstavy	817 – polský venkov za 2. světové války	od 26. 7. 2022
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		907

Muzeum trojmezí (Jablunkov)

Stálá expozice	Krajina a lidé	od 22. 7. 2022
Výstavy	Proutí, sláma, šustí	22. 7. 2022 – 13. 3. 2023
	Po setmění...	4. 4. 2023 – 29. 10. 2023
	Muzikanti, hrajte! Tradiční hudební nástroje v lidové kultuře	17. 11. 2023 – 31. 12. 2023
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		7980

Archeopark Chotěbuz-Podobora

Stálá expozice	Archeopark a archeologické naleziště v Chotěbuzi-Podoboře	
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)	22962	

Kotulova dřevěnka (Haviřov)

Stálá expozice	Lidové bydlení a tradiční zemědělství na Těšínsku	
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)	2419	

Doprovodné programy, přednášky, Klub Muzea Těšínska

Muzeum Těšínska stejně jako v předchozích letech spolupracuje se všemi cílovými skupinami, tzn. s dětmi, dospělými, seniory, handicapovanými, rodinami s dětmi, zájmovými sdruženími, zájemci o historii aj. V rámci naší činnosti organizujeme doprovodné a edukační programy, akce a aktivity spojené nejen s historií Těšínska, ale i s přírodovědou a vlastivědou. Aktivity jsou připravovány jak pro školní výpravu od mateřských škol až po střední školy, tak pro širokou veřejnost.

Všech pět poboček Muzea Těšínska disponovalo plánem akcí na celý rok dopředu,

který zahrnoval akce tradiční, opakující se, nově připravené, akce na přání, od drobných programů až po akce dvoudenní či týdenní.

Každá pobočka MT nabízela specifické edukační programy zpracované dle Rámcové vzdělávacích programů, zařazené do jednotlivých vzdělávacích oblastí s danou časovou dotací. V případě zájmu vznikaly speciální programy na přání pedagogů. Jednotlivé edukační programy doplňují tradiční výuku o prvky objektového vyučování, kritického myšlení a regionální učivo. Důraz je kladen na interaktivitu, aktivitu, praktičnost, tzn. vyzkoušení si mnohého v praxi. Edukační programy doplňují a obohacují výuku vlastivědy, dějepisu, českého jazyka a literatury, přírodovědy, zeměpisu a výtvarné výchovy. Komunikace se školami

← Česko-polská panelová výstava nazvaná „Životice 1944 Żywocice“ byla připravena při příležitosti 80. výročí tragické události, ke které došlo v malé obci na Těšínsku 6. srpna 1944. Prostřednictvím 14 mobilních roll-up bannerů o rozměrech 120 × 200 cm ve zkratce představuje v širším kontextu okolnosti zavraždění 36 nevinných mužů a pronásledování desítek dalších osob nacisty vykonaných jako akt odvety za krvavý útok partyzánů na příslušníky gestapa v jednom ze životických hostinců. Součástí výstavy, na níž jsou reprodukovány dobové dokumenty, fotografie či mapy, jsou sugestivní výpovědi očitých svědků a pozůstalých o exekucích jejich rodinných příslušníků. Muzeum Těšínska ji nabízí školám, spolkům, zájmovým sdružením, komunálním samosprávám a všem, kdo o ní projeví zájem, ke krátkodobé prezentaci, grafické zpracování Petr Kwašný (UPGRADE CZ)

Muzeum Těšínska

Vivat Albert!

Mezi slonem a galerií

17. června 2023
10:00-17:00

Zveřejněno s akcí při příležitosti 285. výročí narození arcivévody Alberta Sasko-Těšínského (1738-1822), iniciátora vzniku sokenických dílen na Saské kope v Těšíně a zakladatele největší grafické sbírky na světě – Albertiny ve Vidni

zpracování vlny – od žive ovečky až po pletené ponožky | tiskárská dílna Albrechtův zvěřinec
workshop s Veronikou Chmelářovou, autorkou knihy Od Venule po atomy | vyhodnocení výtvarné soutěže Albertina na plotě | občerstvení

Vstup zdarma

Historická budova
Hlavní třída 115/15, Český Těšín
ceskytesin@muzeuincl.cz
+420 558 701 866, www.muzeuincl.cz

GALERIE MĚSTA TRINEC

GVUO

Klub Muzea Těšínska a Česká společnost pro ochranu netopýrů ČESON vás zvou na

NETOPÝŘÍ NOC

Dušan Duhovský (ČESON)
Mgr. Jana Glombová (Muzeum Těšínska)

15. ZÁŘÍ 2023, 18:30
MUZEUM TROJMEZÍ

povídání o netopýřích zajímavostech a jejich výskytu u nás, k prohlédnutí dermoplastické preparáty netopýrů, akvity pro děti, ukázková práce s ultrazvukovým detektorem

20:30 – v případě příznivého počasí vycházka za netopýry a jejich detekce ve městě

Akce je součástí Mezinárodní noci pro netopýry

VSTUP ZDARMA

MUZEUM TROJMEZÍ
PLK. VĚLENOVSKÉHO 118, JABLUNKOV, 730 91
HRADECKÝ ÚJEZD, TEL. +420 793 330 400
www.muzeumt.cz

Muzeum Těšínska ČESON

probíhala nejčastěji na základě osobních vztahů, nabízením edukačních programů, výstav a aktivit prostřednictvím e-mailu, webových stránek, Facebooku, na Knižním festivalu v Ostravě prostřednictvím infomačních letáků/skládaček atd. Nabízený program se těšil velké oblibě, jmenujme např. samotné edukační programy, workshopy, komentované prohlídky, odborné přednášky atd. Dětem předškolního věku a mladšího školního věku bylo nabízeno využití ateliéru, který je velkoryse vybaven výtvarnými potřebami, deskovými hrami, didaktickými pomůckami, kostýmy apod. Programy se tradičně uskutečnily jak v českém, tak v polském jazyce.

Pro rodiny s dětmi bylo připraveno množství programů s akcí v téměř všech pobočkách MT (vyjma Památníku životické tragédie), např. divadelní představení Loutkové scény Těšínského divadla Bajka, Mikuláš, Velikonoční muzejní jarmark, Vánoční jarmark, Muzejní noc, dvoudenní akce typu living history zaměřená na život starých Slovanů apod. Rodiče s dětmi využívali i ateliér v Historické budově MT, která vybízí k odpočinku na každém patře v prostoru speciálně určeném tomuto účelu, k dispozici je jídelní židlička, přebalovací pult či nočník. Stejný komfort nabízelo rovněž

Muzeum trojmezí v Jablunkově a Archeopark Chotěbuz-Podobora.

Všem příznivcům historie a regionu sloužil jako v předešlých letech Klub Muzea Těšínska (dále jen KMT), který k poslednímu prosinci roku 2023 čítal téměř 160 členů. Poměrnou část tvoří senioři, pro něž jsou aktivity zpeřčením a hojně se jich účastní. Jejich setkávání má významnou socializační funkci, navazují nová přátelství a kontakty. Oficiálně byl KMT založen v roce 2010 a někteří členové nám zachovávají přízeň již více než 13 let. Nabídka KMT v roce 2023 zahrnovala komentované prohlídky, vernisáže, přednášky, speciální exkurze, prezentace publikací vydaných MT apod. V Historické budově, v níž se nachází přednášková místnost, je k dispozici invalidní vozík a plošina, budova je bezbariérová.

Pro handicapované návštěvníky byly po domluvě zajištěny komentované prohlídky včetně využití interaktivních prvků, a to tak, aby si předměty mohli osahat či vyzkoušet. Handicapovaní návštěvníci (s tělesným, zrakovým, sluchovým či mentálním postižením) jsou našimi pravidelnými hosty a veškeré programy jsou tvořeny na míru konkrétní skupině.

Nevidomým návštěvníkům je k dispozici v Historické budově a v Archeoparku

Dne 15. července 2023 se v Archeoparku Chotěbuz-Podobora uskutečnila akce „Hillfort – skotsko-irský den“, jejíž součástí byl bohatý program plný skotských dudáků a irského tance či ukázek tábořiště Keltů, foto Lenka Ježová Bichlerová

Akce s názvem „Pax Romana – Batávské povstání“ s prezentací bojové taktiky, výstroje a výzbroje římských legionářů v Archeoparku Chotěbuz-Podobora, 19. srpna 2023, foto Petr Andráško

Při příležitosti prvního výročí otevření Muzea trojmezí v Jablunkově navštívila město v rámci doprovodného programu i těšínská kněžna Alžběta Lukrécie, 21. července 2023, foto Lenka Ježová Bichlerová

Slavnostního zahájení sezony v areálu Kotulovy dřevěny v Havířově 1. května 2023 se zúčastnilo více než 800 lidí. Mohli se seznámit s řemesly našich předků, např. s fyzicky náročnou prací kováře, foto Lenka Ježová Bichlerová

Dne 11. května 2023 proběhla za účasti více než 30 osob exkurze Klubu Muzea Těšínska s názvem „Zaniklé Louky“. První část se konala v klubovně Víceúčelového střediska magistrátu města Karviná v Loukách, kde historik David Pindur (na fotografii zcela vpravo) nastínil více než 550 let trvající historii původně samostatné obce Louky (od 1. ledna 1975 součást města Karviná). Na něj navázal Marek Trojak ze Státního okresního archivu Karviná, který přítomným na konkrétních příkladech z Louk představil mapovou aplikaci Karvinsko ve stopách času, jejíž součástí je mj. zevrubná dokumentace zaniklých objektů v Loukách. Poté se účastníci přesunuli do centra zaniklé obce, kde především zdejší rodák Robert Rotter (v popředí uprostřed) přiblížil polohu zaniklých objektů a řadu informací k nim. Základní faktografii k dosud stojícímu opuštěnému kostelu sv. Barbory a k již zbouraným objektům české a polské školy představil David Pindur, foto Petra Ševečková

audioprůvodce s nahrávkami v českém, polském a anglickém jazyce. Expozici v Historické budově doplňují základní popisky v Braillově písmu. Bezbariérový přístup do recepce, plošina a výtah umožňují vozičkářům bezproblémovou prohlídku jak proměnné výstavy, tak expozice. Bezbariérový je rovněž Archeopark a Muzeum trojmezí.

Významnou cílovou skupinou jsou držitelé slevových karet – Rodinné pasy, Senior pasy, Region Card, pro něž je zavedeno nižší vstupné s cílem motivovat je k návštěvě našich poboček. Bezplatné vstupné mohou v MT využít děti do 6 let, členové AMG, ICOM, pedagogický doprovod – 1 osoba na 10 dětí, doprovod ZTP/P, KMT, VIP, novináři, zaměstnanci KÚ MSK po předložení průkazu nebo slevového kupónu.

Celkem navštívilo v roce 2023 nejrůznější muzejní akce 23 795 osob, z toho akce placené

9 550 osob, akce se vstupem zdarma 1 690 osob, edukační programy 12 074 osob a odborné přednášky 481 osob. Mezi nejnavštěvovanější přednášky patřily tyto: *Netopýří noc* v Jablunkově (Dušan Duhonský a Jana Glombová, 57 osob) a *Vymření těšínských Piastovců aneb smrt a pohřeb Alžběty Lukrécie* konaná v Historické budově (Wacław Gojniczek a Radim Jež, 56 osob). K nejnavštěvovanější akcím v uplynulém roce se zařadily *Cyrilometodějské dny* (1 320 osob) v Archeoparku Chotěbuz-Podobora, *Muzejní noc* (823 osob) v Českém Těšíně a připomínka prvního výročí otevření Muzea trojmezí v Jablunkově (572 osob). Tradičního zahájení sezony na Kotulově dřevěnce v Havířově s programem nazvaným *Den řemesel* se zúčastnilo 781 osob. Památník životické tragédie se opětovně stal místem uctění památky 36 občanů Životic a okolních obcí,

popravených v roce 1944, přičemž pietního aktu se zúčastnilo 373 osob.

Odborná činnost a péče o sbírkový fond

Konzervátorská činnost MT probíhá na dvou pracovištích – všeobecná konzervace a konzervace textilu. V průběhu loňského roku bylo na obou těchto pracovištích zkonzervováno kolem 2 500 sbírkových předmětů. Kromě běžné konzervace a přípravy sbírkových předmětů pro výstavy pořádané MT proběhla konzervace předmětů určených k zapůjčení, nově získaných předmětů, záchranná konzervace nejvíce poškozených sbírkových předmětů, a tak jako každý rok konzervace předmětů pro sezónní expozici v Kotulově dřevěnce v Havířově.

Ve druhé polovině roku konzervátoři zpracovali více než 160 kusů předmětů určených pro budoucí expozici umístěnou v obytném objektu kolonie Starý Borek v Třinci. Pro účely dokumentace díla Jiřiny Králové byly konzervovány spolu s textilními sbírkami také těšínské krojové šperky.

V rámci projektu Restaurování kulturního dědictví Moravskoslezského kraje bylo za MT v loňském roce vytipováno k restaurování 62 kusů sbírkových předmětů z různých

fondů (etnografie, umělecká historie, hodiny, historický textil, zbraně, papír). Ve spolupráci se správci fondů byly vybrány předměty, které budou následně digitalizovány a budou reprezentovat jednotlivé fondy. Jsou to např. malby na plátně, nábytek, prapory, hodiny, zbraně nebo erby. Na jednotlivé předměty byly odbornými restaurátory vypracovány restaurátorské záměry, které poslouží jako podklady k výběrovému řízení a následně dojde k jejich restaurování.

Při příležitosti 80. výročí životické tragédie byly ke konci roku zahájeny přípravy k restaurování sousoší Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích.

V rámci konzervace textilních sbírek proběhly opravy historických kostýmů pro expozici v Českém Těšíně nebo šití replik historických kostýmů pro Muzeum trojmezí v Jablunkově.

Sbírkotvorná činnost, která patří k základní náplni práce a je podle zřizovací listiny poslání MT, probíhala jak formou nákupu, tak i bezúplatným převodem či sběrem prováděným odbornými pracovníky. Sbírkotvorná komise, složená z jedenácti externích odborníků v oboru muzejnictví, historiků, historiků umění, etnografů ad., následně řediteli organizace doporučila k nabytí a zařazení do sbírkového fondu MT (tj. do majetku Moravskoslezského kraje) celkem 927 kusů předmětů.

Lovecká puška těšínské proveniencie s bohatě zdobenou pažbou (tzv. těšínska) z první poloviny 17. století představuje jednu z nejvýznamnějších akvizic Muzea Těšínska v uplynulém roce. V současné době je po nezbytném restaurátorském zásahu k vidění ve stálé expozici „Příběh Těšínského Slezska“ v Historické budově v Českém Těšíně, foto Martin Krůl

Tabulka 6: Pohyby ve sbírkových fondech MT a konzervační zásahy (stav k 31. prosinci 2023)

Počet evidenčních čísel v Centrální evidenci sbírek		97042
Počet kusů sbírkových předmětů		204247
Přirůstky sbírek	celkem	616 ev. č. (927 ks)
	nákup	133 ev. č. (253 ks)
	náklady na nákup sbírek	682 283 Kč
	bezúplatný převod, sběr, dar, dědictví	483 ev. č. (677 ks)
Konzervované předměty		957 ev. č. (959 ks)
Počet výpůjček jinému subjektu		284 ev. č. (426 ks)
Počet výpůjček od jiného subjektu		136 ks

Vědecko-výzkumné úkoly, projekty a odborná spolupráce

Vědecko-výzkumné aktivity odborných pracovníků MT patří ke stěžejním činnostem organizace a zahrnují pestrou škálu činností, z nichž na tomto místě zmíníme jen některé.

Činnost Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu, zřízeného v rámci MT, byla členěna do několika oblastí. Byly dokumentovány jevy tradiční lidové kultury v terénu či stavění mají jako již nominovaný jev tradiční lidové kultury. Ve spolupráci s Moravskoslezským krajem a produkční firmou Fabex byly v roce 2023 natáčeny medailony nositelů tradiční rukodělné výroby – o Lence Koždoňové (zpracování vlny a tradiční vlněné krojové součástky), Blaženy Slováčkové (těšínská lidová vyšívka) a Pavlu Kufovi (dřevořezba).

Během roku byly zpracovávány podklady pro výběrový katalog národopisné pracovnice Jiřiny Králové (1911–1998), jenž byl úspěšně realizován v rámci dotačního titulu spolufinancovaného z příspěvku Ministerstva kultury ČR. Podle schváleného projektu probíhala v říjnu 2023 fotodokumentace vybraných sbírkových předmětů tradičního regionálního oděvu (oděvní typy těšínské, orlovské, goralské, jablunkovské, kysucké, opavské, hlučínské nebo tradiční z okolí Hodslavic). Ve spolupráci s folklorními soubory z celého Moravskoslezského kraje (např. Bejatky Štítina, Odra Bohumín, Hlubina Ostrava, Olšina Orlová, Slezan Český Těšín, PZKO Oldřichovice) bylo vyfoceno více než 40 figurantů.

Odborné kurátorky Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu se společně s pracovníky Centra tradičních

technologií Příbor podílely na dokumentaci práce Karla Kufy, držitele titulu Mistr tradiční rukodělné výroby za výrobky z kůže, krojové obuvi a opasek (schválení nominace v listopadu 2023).

Vznikající liniové stavby, průmyslové zóny, zástavby obytných komplexů a jiné projekty významně pozměňují přirozený ráz zdejší krajiny. Na vybraných lokalitách byl a je realizován Janou Glombovou botanický i zoologický výzkum. V roce 2023 pokračoval výzkum mortality obratlovců na D48 v úseku Frýdek-Místek – Český Těšín, ve spolupráci s odbornými pracovníky Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku zoologický průzkum řeky Ostravice a jejího okolí (úsek Frýdlant nad Ostravicí – Pržno), revitalizace areálu kolem baziliky ve Frýdku ad. S některými výstupy z těchto výzkumů se mohli čtenáři časopisu *Těšínsko* již seznámit v minulých číslech.

Jak již bylo výše uvedeno, po provedení finančně náročných investičních akcí jsou připravovány k realizaci další projekty spolufinancované Evropskou unií prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu a Ministerstvem pro místní rozvoj ČR. V předchozí podkapitole byl zmíněn projekt Restauraování kulturního dědictví Moravskoslezského kraje, s nímž úzce souvisí další projekt Digitalizace kulturního dědictví Moravskoslezského kraje. Na četných jednáních byly diskutovány možnosti a meze jednotlivých digitalizačních zařízení, jejich použití v muzejní praxi, obsluha, postprodukce a úprava získaných metadat. Poznatky pak byly využity při přípravě *Studie proveditelnosti* sepsané k projektu. Na její přípravě se formou dodání podkladových informací a četných konzultací

V rámci realizace projektu věnovaného dokumentaci národopisné kolekce Jiřiny Králové proběhlo v prostorách správní budovy Muzea Těšínska v říjnu 2023 fotografování figurantů oděných do tradičních oděvů z oblasti Těšínska, Opavska či z okolí Hodslavic. Nejmladšímu účastníkovi focení bylo 10 týdnů a nejstarší pamětnici 91 let, foto Lenka Ježová Bichlerová

podíleli i zaměstnanci Muzea Těšínska. Projektová žádost zpracovaná zaměstnanci Krajského úřadu Moravskoslezského kraje pak byla následně schválena k financování.

V rámci odborné spolupráce se MT podílelo na realizaci projektu rekonstrukce objektů dělnické kolonie v Třinci na Starém Borku a vybudování in situ expozice představující způsob bydlení zaměstnanců Třineckých železáren v průběhu 20. století.

Na poli mezinárodní spolupráce, která rozšiřuje možnosti široké kooperace paměťových institucí v příhraničním česko-polsko-slovenském regionu, a je proto již po několik desetiletí významným aspektem činnosti MT, jsme se podíleli na organizaci muzejní

sekce Polsko-české vědecké společnosti zasedající v Opolí (Opole, Polsko) ve dnech 26.–27. září 2023 (*II Kongres Czechoznawstwa Polskiego i Polonoznawstwa Czeskiego*). Trojice historiků – Martin Krůl, Lenka Nováková a David Pindur – přednesla výsledky svých výzkumů i na konferenci *Valašsko – historie a kultura III. Duchovní život* v Rožnově pod Radhoštěm (4.–6. října 2023). Archeoložka Martina Uhlářová vystoupila na odborném zasedání *Archeologické bádání v Českém Slezsku – minulost, současnost a budoucnost*, pořádaném Slezským zemským muzeem 26.–27. září 2023. Početně bylo MT zastoupeno na konferenci *Orlová, Slezsko a střední Evropa 1223–2023*, které se ve dnech 18.–20. října 2023

Muzeum Těšínska bylo spoluorganizátorem muzejní sekce 2. kongresu polských bohemistických a českých polonistických studií, jehož polská část proběhla ve dnech 26.–27. září 2023 v Opoli. Kongres byl vhodnou příležitostí ke sdělení poznatků a zkušeností o stavu a perspektivách rozvoje různých vědních oborů v polsko-českých vztazích. Muzeum Těšínska na něm zastupovali (zleva) Martin Krůl, Lenka Nováková, Daniela Turoňová a fotografující David Pindur

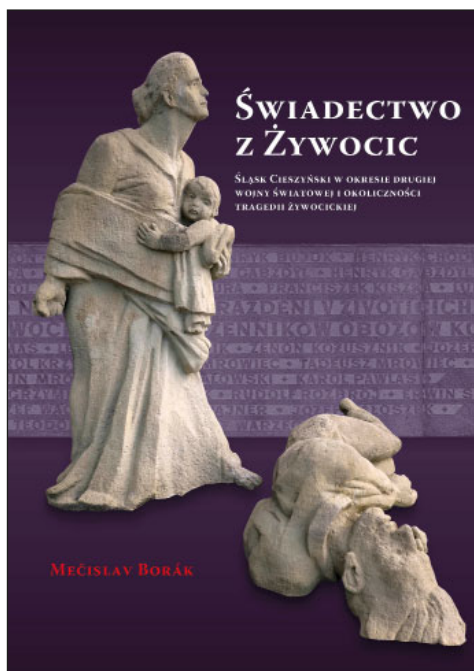
Ve dnech 18.–20. října 2023 se v Orlové uskutečnila mezinárodní vědecká konference s názvem „Orlová, Slezsko a střední Evropa 1223–2023“. Během úvodního programu byla přítomným představena kolektivní monografie s totožným názvem, a to za účasti starostky města Lenky Brzyszkowské, ředitele Centra pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity Aleše Záříckého, ředitelky tamní městské knihovny Ivy Suškové, náměstkyně ředitele Muzea Těšínska Radima Ježe, děkanky Filozofické fakulty Ostravské univerzity Roberta Antonína, spoluredaktorky svazku Kateřiny Lančové a tajemníka správní rady Nadace Landek Ostrava Jaroslava Kubánka. Součástí konference byla rovněž projekce obou dílů dokumentárního filmu režiséra Davida Martinka s názvem „Orlová: Historie, současnost a budoucnost města“, na němž se podíleli i zaměstnanci muzea

aktivně účastnili Radim Jež, Martin Krůl, Lenka Nováková a David Pindur. Historička Ilona Pavelková přednášela o dějinách muzejnictví na Těšínsku se zaměřením na instituce působící v Orlové a Jablunkově na konferenci nazvané *Muzea a Československo*, již ve dnech 10.–11. října 2023 pořádalo Masarykovo muzeum v Hodoníně.

Ediční a publikační činnost

Stejně jako v uplynulých letech byly některé výsledky z výše uvedených vědecko-výzkumných aktivit prezentovány prostřednictvím recenzovaného neimpaktovaného časopisu *Těšínsko*. Odborní pracovníci MT připravili dvě čísla, každé v nákladu 450 kusů a souhrnném rozsahu více než 330 tiskových stran.

Při příležitosti připomínky 800 let od první písemné zmínky o Orlové byla Ostravskou univerzitou ve spolupráci s MT vydána obsáhlá publikace čítající celkem 611 stran a 153 barevných ilustrací, map, plánů, tabulek a grafů. Cílem publikace, nazvané *Orlová, Slezsko a střední Evropa 1223–2023*, je nejen akcentovat významné milníky dějin města, ale současně je zasadit do širšího historického rámce a upozornit tím na skutečnost, že Orlová nebyla a není solitérem stojícím mimo politický, společenský a kulturní vývoj moravsko-slezského pomezí, nýbrž že v mnoha případech výrazně vytvářela jeho další směřování. Příspěvky se tak věnují např. benediktinům a jejich sepětí s orlovským klášteřem, době husitské i protireformační. Sledují historii držitelů Orlové – šlechtických rodů Bludovských, Mattencloit či měšťanského rodu Thomke, demografické proměny zdejší society, společenský vzestup místních obyvatel či investice Rothschildů a Gutmannů do orlovského hornictví. Zasloužená pozornost je na stránkách kolektivní monografie věnována rovněž proměnám Orlové a Orlovska souvisejícím s klíčovými mezníky 20. století, ať se jednalo o poválečné Těšínsko, či totalitární režimy. Autorky a autoři neopomíjejí ani jazykové a literární bohatství Orlové, ať již dochované formou záznamů bohaté lidové slovesnosti spojené s hornictvím, paměťmi významných osobností jazykovědy či diplomacie,

jejichž život Orlová ovlivnila, nebo stále živé v paměti současníků, jak dokládají nejnovější lingvistické výzkumy.

V úvodních odstavcích této výroční zprávy bylo již krátce konstatováno, že v závěru roku 2023 byla vydána polská jazyková verze publikace Mečislava Boráka (1945–2017) o průběhu, důsledcích a širším kontextu vražd 36 obyvatel ze Životic a okolí 6. srpna 1944. Jedná se o zrcadlový překlad druhého vydání, připraveného do tisku Radimem Ježem v roce 2022. Předklad do polštiny provedla Irena Prengel Adamczyk, formou odborné konzultace se na vydání podílel i Ryszard Kaczmarek, historik působící na Slezské univerzitě v Katovicích a současně člen Vědecké a programové rady MT.

Muzejní knihovna a studovna Silesia

Muzejní knihovna a studovna Silesia (dále knihovna Silesia) slouží jako základní zdroj literatury a informací (nejen) o Těšínsku, a to jak odborným zaměstnancům muzea, tak i badatelům z řad veřejnosti. Součástí knihovnických sbírek jsou i fondy vzácných tisků.

V roce 2023 probíhalo postupné doplňování online katalogu formou retrospektivní katalogizace, zpracováno bylo 5 289 svazků. Katalogizační záznamy jsou zasílány do Souborného katalogu České republiky, v němž je k 31. prosinci 2023 celkem 9 210 záznamů, z nich je 2 983 nových, tj. zpracovaných přímo knihovnou Silesia.

Knihovní fond se v roce 2023 rozšířil o 470 titulů, z toho 300 bylo zařazeno do sbírkového a 170 do odborného fondu, přičemž téměř všechny přírůstky byly získány formou sběru a výměnou s jinými institucemi. Z přírůstků lze zmínit regionální publikace o Slezsku a Těšínsku (např. z oblasti školství a umění) či o Beskydech, dále tituly z dějin obcí a měst (mj. Bielsko-Biała, Cieszyn, Český Těšín, Frýdek, Guty, Istebna, Karviná, Krnov, Mosty u Jablunkova, Opava, Opole, Orlová, Ostrava, Palkovice, Pszczyna, Řepiště, Ustroń, Wisła, Životice), regionální beletrii (poezii i prózu), staré tisky a tisky datované od 18. až po první polovinu 20. století (zejména náboženského zaměření), učebnice a řadu periodik včetně soudobých z roku 2023. Do studijního fondu byly zařazeny série odborných periodik *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* a *Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně*

na základě nově navázaných spoluprací o výměně. Pořízeny byly též nové vydané publikace k oborům, jimiž se zabývají odborní zaměstnanci, mj. z oblasti přírodovědy, národopisu nebo církevních dějin.

V loňském roce bylo zaznamenáno 459 návštěv veřejnosti a zaměstnanců MT. Zaregistrováno bylo celkem 552 výpůjček. K 31. prosinci 2023 obsahoval elektronický katalog 31 520 exemplářů a celkový rozsah fondu představoval 31 930 jednotek.

Komunikace s veřejností, propagace muzea

Poměrně vysoké návštěvnosti by MT zjevně nedosáhlo bez aktivní propagace a reklamy. Dnes se již neobejdeme bez internetových stránek a sociálních sítí ani cílené komunikace se skutečnými i potencionálními návštěvníky.

Muzeum Těšínska dlouhodobě spolupracuje s místními, regionálními, krajskými i celostátními médii, tj. televizními a rozhlasovými stanicemi, tiskem a internetovými portály. Pravidelně jim byly zasílány informace o výstavách, akcích, vydaných publikacích a činnosti MT. Akce byly propagovány v různých médiích, bylo natočeno několik desítek reportáží, rozhovorů, pořadů, pozvánek aj.

Na sociálních sítích (Facebook, Instagram, síť X), Youtube a webových stránkách MT byly zveřejňovány informace jak o činnosti organizace, tak pozvánky na akce, vernisáže, výstavy, příspěvky vztahující se k významným událostem, výročí, sbírkovým předmětům, sdílené příspěvky o MT apod. Pro každou akci je vytvořena událost na Facebooku. Média často využívala naše sociální síť jako zdroj informací pro reportáže a rozhovory se zaměstnanci MT.

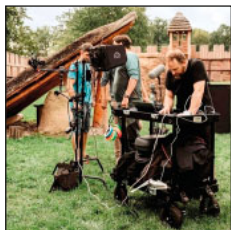
Aktivity byly propagovány prostřednictvím plakátovacích kampaní na výlepových plochách v pěti městech. V roce 2023 byla realizována placená inzerce v tištěných médiích, v regionální televizi i rádiu. Pokračovala spolupráce s cestovním portálem Czechtourismu Kudyznudy.cz nebo Těšínské Slezsko (Regionální rada Třinec), MS Tourism, GOTIC aj. Opakovaně jsme se zúčastnili Knižního festivalu Ostrava s nabídkou publikací muzejní produkce a informacemi o činnosti MT. Muzeum Těšínska opět poskytovalo

V září 2023 probíhalo v Archeoparku Chotěbuz-Podobora a na Kotulově dřevěnce v Havířově natáčení videí pro vytvoření mobilních aplikací, které budou dokončeny v r. 2024, foto Anežka Aubrechtová (Frame Production)

poradenství pro začínající a pokročilé rodopisce – pokračovala činnost genealogické poradny vedené Petrou Nevelošovou, jejíž služby byly každý měsíc velmi vyhledávané a využívány. Ať už osobně, nebo elektronicky. Po celý rok byly připravovány podklady pro zhotovení mobilních aplikací pro Archeopark Chotěbuz-Podobora a Kotulovu dřevěнку.

Podle scénářů připravených zaměstnanci MT byla na podzim na obou pobočkách MT natočena videa, která budou v roce 2024 využita ve zmíněných aplikacích. Ke každé výstavě a akcím byly zhotovovány letáky, případně velkoformátové plakáty, informace byly zveřejňovány jak v médiích, tak zpravodajích měst. Veškeré články a rozhovory o MT

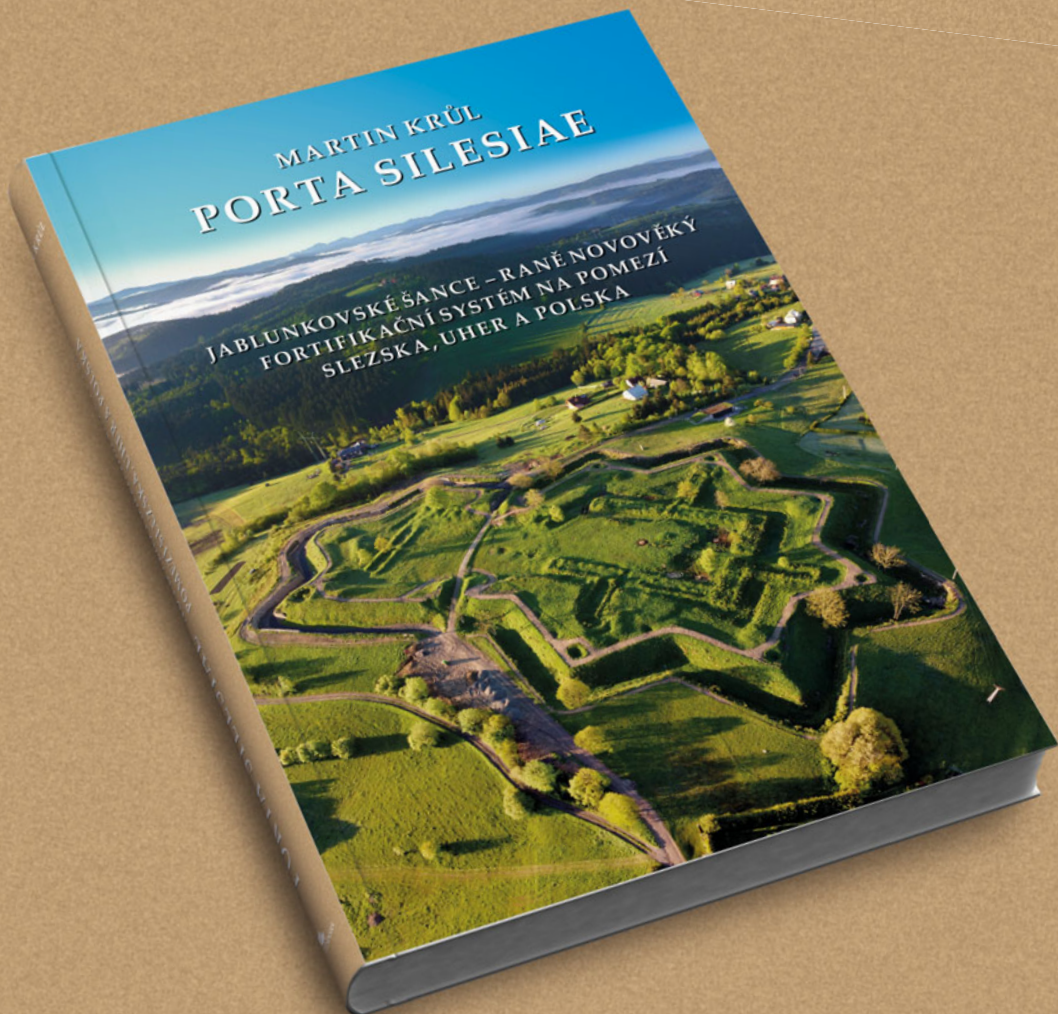

V rámci projektu Základní školy a Mateřské školy Český Těšín Kontešinec měli žáci možnost setkat se v Historické budově Muzea Těšínska s hercem Jaromírem Hanzlíkem, českotěšínským rodákem, jenž zavzpomínal (nejen) na své dětství. Expozici jej i žáky provedla vedoucí pobočky Pavlína Badurová (dřepící uprostřed), 10. listopadu 2023, foto Lenka Ježová Bichlerová

byly svědomitě dohledávány a umístovány na web MT (viz www.muzeumct.cz/medias/muzeum-v-mediich).

Pracovníci MT si zajišťovali pravidelnou fotodokumentaci veškerého dění v organizaci, z 95 % si graficky zpracovávali letáky a drobné tiskoviny, pořizovali záznamy z akcí. Dodavatelským způsobem bylo pořizováno natáčení větších akcí a výstav k uložení do vlastního archivu.

V rámci aktivního vyhledávání a zapojení do dotačních titulů se díky snaze projektového manažera Davida Durczoka a Lenky Ježové Bichlerové podařilo organizaci uspět s projektovou žádostí v programu Erasmus+. Muzeum Těšínska tak získalo akreditaci Erasmus ve vzdělávání dospělých na léta 2024–2027. Navázání kontaktů a absolvování zahraničních stáží rozšíří možnosti aplikace získaných zkušeností v podmínkách naší muzejní práce.

Publikace je výsledkem dlouhodobého výzkumu unikátních raně novověkých památek, tzv. jablunkovských šancí, rozestých v horské oblasti Beskyd na pomezí České, Slovenské a Polské republiky. Ochrana hranic Slezska nabyla na významu v 16. století v souvislosti s expanzí osmanské říše do srdce Evropy, budovaná opevnění ji následně bránila téměř tři staletí. Rozsahem dochovaných relikvtů se řadí k lépe zachovaným fortifikačním systémům horských přechodů. Tématem práce jsou polní opevnění budovaná na slezsko-uherské hranici od druhé poloviny 16. do počátku 19. století. Jejím cílem je postihnout stavebně-historický vývoj jablunkovských šancí v co nejšířších souvislostech. Pozornost je zaměřena na jednotlivé stavební aktivity, vzhled opevnění a zařazení do obecného vývoje pevnostního stavitelství. Druhou velkou oblastí zájmu tvoří „lidský faktor“, lidé, kteří opevnění projektovali, stavěli a bránili. S tím souvisí rovněž každodenní život v opevněních, jenž je přiblížen na základě dochovaných pramenů. Důležitost a význam jablunkovských šancí pro celé Slezsko vyjádřil kronikář 17. století Fridrich Lucae slovy: *člověk rok od roku zjišťoval, jak užitečný je obranný systém Jablunka pro slezskou zemi*. Publikace obsahuje více než 220 barevných ilustrací, map, plánů, tabulek a grafů, mezi nimi reprodukce všech dosud známých a dostupných plánů a projektových dokumentací vztahujících se k jablunkovským šancím.

432 stran • více než 220 barevných ilustrací, map, plánů, tabulek a grafů • jmenný a místní rejstřík • resumé v angličtině, němčině a polštině • vázáno v pevných deskách • 165 × 235 mm • 490 Kč

CONTENTS

Volume 67 • 2024 • Number 1

ARTICLES & STUDIES

- 1 **Personalities of Těšín Historiography IX**
Topographers and Alois Kaufmann
Janusz Spyra
- 19 **Albert Hahn's Tube Mill in Nový Bohumín**
An Outline of the History of an Industrial Enterprise from its Foundation to Nationalization in 1945
Zuzana Maléřová
- 39 **A Brave Battery**
The Story of Karl Krakówka, Lieutenant Colonel in memoriam from Bohumín
Tomáš Rusek
- 55 **Monument Marking the 20th Anniversary of the Establishment of the Czechoslovak Republic and the Activities of the Silesian Foundation of People's Education in Životice**
Lenka Nováková
- 63 **History of the Hockey Club in Třinec up to 1995**
Dominik Klímeč

MATERIALS

- 85 **Rescue Archaeological Research Carried out During the Reconstruction of the Château in Hnojník**
Martina Uhlářová

VARIOUS

- 93 Museum of Těšín Silesia in 2023 | Annual Report | *Zbyšek Ondřejka*
- 113 Interesting Invasive Species in Těšín Silesia | Large-Leaved Lupine (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) | *Daniela Turoňová*
- 116 Notes of a Roadkill Collector ... | Why is it Good to Remove Dead Animals from the Roads? | *Jan Kondziolka - Jana Glombová*
- 121 "Following the young Mr. Vitásek as the leader" | The Story of the Peasant Family of Vitásek of Žermanice | *Daniela Šebestová*
- 145 Těšín Catechist and Municipal Politician Father Felix Szyszkwitz | *Filip Franek*
- 152 From the Memories of Sonja Sonková, née Better | *Jan Polakovič*
- 156 On the Restoration of the Masaryk Monument in Bohumín-Pudlov | *Pavla Skokanová*
- 159 Restoration of the Memorial to the Victims of the War over Těšín Silesia in Orlová | *Lenka Nováková*
- 163 105 Years since the War over Těšín Silesia | *Martin Lokaj*

FROM THE NEW LITERATURE OF (not only) TĚŠÍN SILESIA

- 169 Matejko-Peterka, Ilona (red.): Historia amica mea. Sborník příspěvků k počtě profesorky Ireny Korbelařové
- 171 Broda, Jan: Guty. Od zarania do wybuchu wojny hitlerowskiej / Guty. Od úsvitu až do vypuknutí druhé světové války
- 174 Świącs, Wojciech (red.): Rudnik. Dzieje wioski od czasów najdawniejszych do współczesności
- 178 Kasztura, Grzegorz (red.): Pamiętnik Rudolfa Bibro, więźnia obozów NKWD w Kozielsku i Griazowcu. Martyrologia Cieszyniaków w Związku Sowieckim w latach 1939-1942
- 179 Kafka, Luboš - Palowská, Markéta: Lidové podmalby na skle ve sbírkách Ostravského muzea
- 181 Turóci, Martin (ed.): Kysucké múzeum 50. Pamätnica k 50. výročiu založenia Kysuckého múzea 1972-2022

REDAKČNÍ RADA

PhDr. Karel Bogar
prof. PhDr. Dan Gawrecki, CSc.
dr hab. Waclaw Gojniczek, prof. UŚ
doc. PhDr. Blažena Gracová, CSc.
prof. PhDr. Dušan Janák, Ph.D.
prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.
prof. PhDr. Irena Korbelářová, Dr.
doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.
PhDr. Karel Müller
doc. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.
Mgr. Jiřina Veselská

REDAKCE

Odpovědný redaktor: PaedDr. Zbyšek Ondřeka
Výkonný redaktor: prof. PhDr. Rudolf Žáček, Dr.
Tajemník redakce: PhDr. Radim Jež, Ph.D.
Redaktoři: Mgr. et Bc. Lenka Nováková, Ph.D.; PhDr. David Pindur, Ph.D.
Jazyková editace: Mgr. Lenka Ježová Bichlerová
Překlad resumé do anglického jazyka: Mgr. Lenka Mandryszová
Grafický návrh: Petr Kwašný, UPGRADE CZ s.r.o., Ostrava
Odevzdáno do tisku: 7. 10. 2024
Vyšlo: 11. 11. 2024
Tisk: PRINTO, spol. s r.o., Ostrava

ADRESA REDAKCE

Muzeum Těšínska, příspěvková organizace, Masarykovy sady 103/19, 737 01 Český Těšín
tel.: 558 761 216, fax: 558 761 223, IČ: 00305847
e-mail: radim.jez@muzeumct.cz

Články v tomto periodiku jsou recenzovány nezávislými recenzenty.

Časopis je evidován v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice.

Nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí. Za obsahy článků zodpovídají autoři.

Při úpravě rukopisu je nutno řídit se pravidly zveřejněnými na adrese: http://www.muzeumct.cz/pokyny_pro_autory/.

Časopis lze zakoupit v pobočkách Muzea Těšínska: v Historické budově Muzea Těšínska v Českém Těšíně,
v Památníku životické tragédie v Havířově-Životících, v Kotulově dřevěnce v Havířově,
v Archeoparku v Chotěbuzi-Podobohě, v Muzeu trojmezí v Jablunkově a dalších partnerských institucích.

Rozšiřuje vydavatel. Předplatné nebo jednotlivá čísla si lze objednat na výše uvedené adrese či tel. č. 558 761 225.

Vychází dvakrát ročně, cena jednoho výtisku je 140 Kč, celoroční předplatné činí 280 Kč + poštovné.

Členové Klubu Muzea Těšínska získávají časopis v rámci ročního předplatného 380/460 Kč.

Na obálce: Detail obnoveného pomníku padlým na hřbitově v Orlově, který zhotovil v letech 2021–2023 sochař Martin Chmelař,
stav k 1. říjnu 2024, foto Radim Jež

Identifikační číslo: ISSN 0139-7605

Evidenční číslo MK ČR: E 11319

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní poštou v Ostravě

č. j. 2726/92-P/1 ze dne 30. 11. 1992.

Vydává Muzeum Těšínska, příspěvková organizace zřizovaná Moravskoslezským krajem

www.muzeumct.cz

www.archeoparkchotebuz.cz

MUZEUM TĚŠÍNSKA

ISSN 0139-7605

9 770139 760007